

Kirje

21.5.2026

VN/409/2026

VN/409/2026-OKM-45

Jakelun mukaisesti

OKM:n lausunto sivistysvaliokunnalle asiasta VNS 1/2026 vp Ruokapoliittinen selonteko kansallisesta ruokastrategiasta

Eduskunnan sivistysvaliokunta on pyytänyt opetus- ja kulttuuriministeriöltä asiantuntijalausuntoa valtioneuvoston ruokapoliittisesta selonteosta kansallisesta ruokastrategiasta. Lausuntoa on pyydetty sivistysvaliokunnan toimialan näkökulmasta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön edustaja on osallistunut ruoantuotannon strategiaa, ruoka-ala kasvuo-ohjelmaa sekä maatalouden tulos- ja arviointiryhmän loppuraportin toimeenpanoa edistämään ja ohjaamaan asetetun ohjausryhmän toimintaan ohjausryhmän jäsenenä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö esittää lausuntonaan seuraavaa:

Maatalous-, kala- ja luonnontuotealan sekä ruoka-alan koulutuksen vahvistaminen alueellisesti, vastaamaan työelämän tarpeita – ammatillinen koulutus

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman tavoitteena on, että koulutus vastaa paremmin työelämän tarpeisiin ja vähentää kohtaanto-ongelmaa. Ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kehittämiseksi on käynnistetty kokeilu, joka toteutetaan 1.1.2026–31.12.2033 välisenä aikana. Toiminnanohjauksen kokeilu on osa pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaista ammatillisen koulutuksen uudistamista. Kokeilun tarkoituksena on vahvistaa koulutustarjonnan ja työmarkkinoiden kohtaantoa sekä varmistaa koulutuksen laadun toteutuminen. Koulutuksen järjestäjät voivat kokeilussa nopeasti reagoida alueella tapahtuviin työelämämuutoksiin ja koulutus-tarpeisiin.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusmalli uudistui 1.1.2026 alkaen painottamaan tutkintoja, työllistymistä ja jatko-opintoja perusrahoituksen (opiskelijavuodet) sijaan. Laskennallisen perusrahoituksen osuus laskee, ja vaikuttavuusrahoituksen merkitys kasvaa, tavoitteena nopeuttaa opintoja ja parantaa työelämävastaavuutta. Rahoitusperusteiden uudistuksella luodaan koulutuksen järjestäjille kannusteet ja ohjausmekanismi, joilla koulutustarjonta suuntautuu nykyistä paremmin työelämän ja väestön osaamistarpeiden mukaisesti.

Ammatillisen koulutuksen keskeinen tehtävä on tuottaa osaamista, joka vastaa alueellisen työelämän todellisiin ja muuttuviin tarpeisiin. Ammatillinen koulutus vastaa työelämän tarpeisiin parhaiten tiiviin ja jatkuvan työelämäyhteistyön kautta, jossa yritykset osallistuvat koulutuksen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Oppiminen painottuu aitoihin työympäristöihin koulutus- ja oppisopimusten avulla, ja opintopolut

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

ovat joustavia sekä yksilöllisiä. On tärkeää, että hyödynnetään oppimisympäristöinä oikeita tuotantoympäristöjä (maatilat, kalankasvatustilat, elintarviketehtaat). Opettajien työelämäosaamista vahvistetaan, ja työelämän asiantuntijoita hyödynnetään opetuksessa. Näin varmistetaan ajantasainen osaaminen, parannetaan työllistymistä ja tuetaan alueellista elinvoimaa.

Vetovoiman ja pitovoiman lisääminen luonnonvara-alan ammatillisessa koulutuksessa edellyttää koulutuksen ajantasaisuutta, työelämälähtöisyyttä ja selkeitä työllistymispolkuja. Alat tehdään houkutteleviksi tuomalla esiin niiden merkitys kestävälle kehitykselle, huoltovarmuudelle ja modernille teknologialle sekä tarjoamalla laadukkaita oppimisympäristöjä ja aitoja työelämäkokemuksia. Pitovoimaa vahvistavat joustavat opinnot, yksilöllinen ohjaus, mahdollisuudet jatko-opintoihin ja jatkuvaan oppimiseen sekä tiivis yhteys alueelliseen työelämään, joka lisää valmistuneiden työllistymistä ja sitoutumista alueelle.

Ammatillisen koulutuksen saatavuus harvaan asutuilla ja väestöltään vähenevillä alueilla turvataan ennen kaikkea järjestäjien tiiviillä ja suunnitelmallisella yhteistyöllä. Käytännössä tämä tarkoittaa koulutustarjonnan yhteistä koordinoitua, työnjakoa ja erikoistumista, jossa päällekkäisyyksiä vähennetään ja rajalliset resurssit kohdennetaan tehokkaasti. Koulutusta voidaan toteuttaa yhteisinä koulutuksina, verkko- ja hybridimallina sekä monipuolisia oppimisympäristöjä hyödyntäen, jotta koulutuksen saavutettavuus säilyy opiskelijan asuinpaikasta riippumatta.

Yhteistyö mahdollistaa myös opettaja- ja asiantuntijaresurssien jakamisen, yhteiset oppimisympäristöt sekä työelämäyhteistyön laajemmilla alueilla. Väestökehitykseen vastataan ennakoimalla osaamistarpeita yhdessä alueen työelämän kanssa ja varmistamalla, että koulutus tukee alueen elinvoimaa ja työllisyyttä. Näin ammatillinen koulutus pysyy saatavilla, vaikuttavana ja laadukkaana myös muuttuvassa väestökenteessä.

Ammatillisen koulutuksen tutkinnot vastaavat muuttuviin työelämän tarpeisiin ennen kaikkea joustavuuden, työelämälähtöisyyden ja jatkuvan kehittämisen kautta. Tutkinnot perusteita päivitetään säännöllisesti yhteistyössä työelämän kanssa, jotta osaamisvaatimukset heijastavat alan teknologista kehitystä, uusia toimintatapoja ja sääntelyä. Tutkinnot muodostuvat modulaarisista tutkinnon osista, joita voidaan yhdistellä ja painottaa alueellisten ja toimialakohtaisten osaamistarpeiden mukaan. Osaamisen hankkiminen tapahtuu suurelta osin työpaikoilla, ja ammattiosaamisen näytöt varmistavat, että osaaminen vastaa käytännön työtä. Lisäksi jatkuvan oppimisen mahdollisuudet, kuten yksittäiset tutkinnot ja täsmäkoulutukset, mahdollistavat nopean reagoinnin työelämän muuttuviin tarpeisiin sekä työntekijöiden osaamisen päivittämisen eri uravaiheissa.

Korkeakoulutus ja T&K-toimet

Kansallisen ruokastrategian neljä päämäärää ovat kannattavuus ja reiluus, huoltovarmuus, luonnon kantokyky sekä ruokakulttuuri ja hyvinvointi. Ne kaikki tarvitsevat osaamista niin osajien muodossa kuin tutkimustiedon ja sen hyödyntämisen muodossakin. Strategisten päämäärien ohella esitetään viisi kehitettävää valmiutta, joista erityisesti ”innovaatioiden ja teknologioiden kehittäminen ja hyödyntäminen” sekä ”osaamiseen, oppimiseen ja muutoshalukkuuteen panostaminen” suoraan tunnistavat osajien ja tiedon merkityksen.

Kaiken kaikkiaan selonteko kuvaa ruokasektorin keskeisiä haasteita, joihin ei kuitenkaan sen tekstissä liitetä osaamisen tai osajien saatavuutta. Vertailun vuoksi monilla muilla toimialoilla osajapula on korostetusti esillä, ja tällöin tavoitteita ja toimenpiteitä on suunnattu vastaavasti. Selonteko nostaa esiin osaamista korostavia ruoka-alan mahdollisuuksia, kuten esimerkiksi uusien ruokateknologioiden kehittäminen ja datatalouden tarjoamat ratkaisut.

Ruokastrategiassa tieteellinen tieto ja huippututkimus nousevat näkyviin muutamissa kohdissa, ja ruoka-alan tutkimus- ja kehittämistoiminta esiintyy mahdollistajana erityisesti kannattavuuden ja reilouden strategisessa tavoitteessa. Strategiatyöprosessi itsessään oli positiivisen korostuneesti rakennettu vahvasti tietoon ja tutkimukseen pohjautuvaksi. Strategian esittämissä päämäärissä ja tarvittavissa valmiuksissa uusi tutkimustieto ja korkeakoulutetut osaajat ovat kuitenkin implisiittisesti tekstiin sisään rakennettuja eivätkä erityisesti nouse esiin asiasanoina.

On toivottavaa, että parhaillaan valmistelussa oleva ruokastrategian ensimmäinen toimeenpanosuunnitelma, vuosille 2026–2030, vahvasti tunnistaa toimenpiteet, joilla T&K-toimet ja korkein koulutus, mukaan lukien tohtorikoulutus näyttäytyvät mahdollistavina asioina. Näin strategia tarjoaa tutkimusrahoittajille, uuden tiedon tuottajille ja korkeimman koulutuksen tarjoajille paremman mahdollisuuden tunnistaa ruokasektorin tarjoamat mahdollisuudet.

Opetusneuvos

Jukka Lehtinen

Opetusneuvos

Paavo-Petri Ahonen

Liitteet

Jakelu Eduskunnan sivistysvaliokunta

Tiedoksi OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Anita Westerholm
 OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Emma Hannonen
 OKM KPE Kansliapäällikön esikunta, Heidi Backman
 OKM LAMOS Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen osasto
 OKM KTPO Korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osasto

VN/409/2026-OKM-45

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: